

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 07-5519/1
30 07 2008 год.
СКОПЈЕ

Сиг. 0802

9/12

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ 1

Примено:	30.07.2008		
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
07	4752	1	—

АРХИВСКИ ПРИМЕРОК

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ“ бр. 58/00 и 44/02) член 21 Законот за средно образование („Сл. весник на РМ“ бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07 и 49/07), министерот за образование донесе наставна програма по македонски јазици литература за IV година за сите струки на средно стручно образование.

**НАСТАВНА
ПРОГРАМА**

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

**МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И
ЛИТЕРАТУРА**

2

Скопје, јуни 2008

**СРЕДНО СТРУЧНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ЛИТЕРАТУРА

1.2. Образовен профил и струка:

1.2.1. Образовен профил: сите профили

1.2.2. Струка: сите струки

1.3. Диференцијација на наставниот предмет:

1.3.1. Општообразовен предмет

1.4. Година (фаза) на изучување на наставниот предмет:

1.4.1. Четврта година

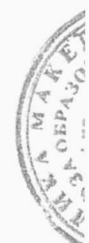
1.5. Број на часови на наставниот предмет:

1.5.1. Број на часови неделно : 3 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 99 часа

1.6. Статус на наставниот предмет:

1.6.1. Задолжителен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

Ученикот кој ја следи оваа Програма, ќе ги реализира следниве општи и посебни цели:

2.1. Општи цели

- да ги проширува и продлабочува знаењата за македонскиот литературен јазик, како основно средство за комуникација;
- да се оспособува за самостојно усно и писмено изразување, за сфаќање, доживување и толкување на литературните и на другите текстови;
- да ги развива и поттикнува индивидуалните способности за самостојно критичко и творечко комуницирање со литературниот текст;
- да ја развива и зацврстува свеста за значењето на македонскиот литературен јазик како најкарактеристичен белег на националниот идентитет и припадност на македонската јазична заедница;
- да здобива способности за флексибилност и вештини во комуникацијата, за меѓусебното почитување и за разбирање меѓу луѓето и народите и нивните литературни, културни и научни придобивки и вредности.

2.2. Посебни цели

- да се оспособува за негување, развивање и богатење на сопствениот јазик со нова лексика, и тоа со функционални зборови и изрази, како и за нивна примена во сите животни ситуации;
- да се оспособува за разбирање и сфаќање на функциите на јазикот како средство за комуникација и за изразување во литературата, во културата и во науката на локално и светско рамниште;
- да ги запознава и усвојува основите, системот, јазичните законитости и нормите на македонскиот литературен јазик, правојазикот и правописот и да здобива навики за нивна примена во усното и во писменото изразување;
- да ги проширува основните елементи на литературниот израз;
- да се здобива со знаења за највредните светски и национални литературни остварувања и знаења за периодите и процесите во литературната историја;
- да се оспособува за доживување и за разбирање на литературата како уметност на зборот и да се запознае со нејзините

родови и видови, како и со нивните карактеристики и претставници;

- да ги облагородува и да ги развива позитивните етички својства и естетскиот вкус;
- да го збогатува интелектуалниот живот, да ја развива имагинацијата и да влијае во позитивна насока врз волјата и карактерот;
- да се оспособува за доживување, разбирање и критички однос кон медиумите (театарот, филмот, печатените и електронските медиуми) и да развива критички однос кон нив;
- со развивање љубов кон книгата да го усовршува читањето (гласно и во себе) на текстови од разни жанрови;
- да се оспособува за одбирање податоци и факти од уметничката литература и од други извори и за нивно споредување, документирање, за аналитичко-синтетички пристап, за генерализација на фактите и на нивна интерпретација;
- да ја развива јазичната култура и вештина и да се оспособуваат за успешна усна и писмена комуникација со коректна примена на македонскиот стандарден јазик;
- да се оспособува за разбирање и следење на усни и писмени излагања на другите.

Општите и посебните цели ќе се конкретизираат и ќе се структурираат низ образовниот процес, паралелно и функционално со програмските содржини.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на програмските содржини на предметот, неопходно е успешно да се реализираат наставните содржини од Програмата за III година, за што е неопходно и нивно проверување и дополнување на почетокот и во текот на четвртата учебна година.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

Образовниот процес е структура во која рамноправно учествуваат подрачјата *Јазик* и *Литература*, застапени со еднаков број часови, чии содржини се реализираат како нераскинливо единство. Ова произлегува од заедничките функционални и дидактичко-методски цели (јазично-перцептивните и литературно-перцептивните способности и умеења на учениците, изразните способности и умеења на учениците поврзани со рецепцијата и креацијата на најразлични видови текстови, јазикот како основа на литературата и литературата како најсложен јазичен код).

4.1. Области и содржини

Јазик: *Фразеологија, Стилистика, Дијалектологија, Ономастика Синтакса и Практично-професионална комуникација.*

Литература: *Современа македонска литература и Свеска литература*

4.2. Структурирање на содржините за учење

Подрачје: МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК (50 часа)

*Во вкупниот број часови влегуваат и часовите за повторување

Области и содржини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација
<p>Фразеологија</p> <p>Класификација на фразеологизмите</p>	5	<p>Ја дефинира фразеологијата како дел од лексикологијата што ги проучува зборовните состави;</p> <p>- гради фразеолошки изрази ;</p> <p>- ги класифицира фразеологизмите според степенот на сланост.</p>	<p>Вежби во градење на зборовни состави во слободна и постојана врска.</p> <p>Вежби во градење на фразеолошки срастувања, фразеолошки единства и фразеолошки спојки.</p>	<p>Внатрешна корелација со морфологијата, синтаксата, лексикологијата.</p> <p>Надворешна со мајчин јазик, и со странски јазик.</p>

<p>Стилистика</p> <p>Научен стил</p> <p>Административен стил</p> <p>Публицистички стил</p> <p>Уметничколитературен стил</p> <p>Разговорен стил</p>	<p>8</p>	<p>Ја дефинира стилистиката како наука за стилот;</p> <p>- ги категоризира функционалните стилови;</p> <p>- ја дефинира функцијата на потстиловите;</p> <p>- ги објаснува карактеристиките на административниот стил;</p> <p>- ги објаснува карактеристиките на публицистичкиот стил;</p> <p>- ги објаснува карактеристиките на уметничколитературниот стил;</p> <p>- ја објаснува функцијата на разговорниот стил.</p>	<p>Вежби за препознавање на основните функционални стилови, примери со научен, административен, публицистички, уметничколитературен и разговорен стил.</p> <p>Вежби за препознавање на основните карактеристики на научен, административен, публицистички, уметничколитературен и разговорен стил.</p>	
<p>Дијалектологија</p> <p>Западно македонско наречје</p> <p>Југоисточно македонско наречје</p> <p>Северно македонско наречје</p>	<p>6</p>	<p>Ја дефинира дијалектологијата како наука која ги проучува дијалектите ;</p> <p>- ги набројува карактеристиките на западното македонско наречје;</p> <p>- ги набројува карактеристиките на југоисточното македонско наречје;</p> <p>- ги набројува карактеристиките на северното македонско наречје.</p>	<p>Вежби за разликувачките особености на македонските наречја.</p> <p>Аудио и видеоснимки со примери од сите наречја.</p> <p>Табели за покарактеристичните особености на наречјата.</p>	

<p>Ономастика</p> <p>Предмет на проучување на ономастиката.</p> <p>Ономастичките проучувања во македонската наука за јазикот.</p> <p>Топономастика и нејзините делови.</p> <p>Антропономастика и нејзините делови.</p>	<p>3</p>	<p>– да ја коментира ономастиката во проучувањето на јазикот;</p> <p>– да ги категоризира основните ономастички дисциплини;</p> <p>– да ги оддели деловите од топономастиката (хидрономастика, орономастика, ојкономастика) и да прави разлика меѓу тие поими;</p> <p>– да ги оддели деловите од антропономстиката;</p> <p>– да ги применува зборообразувачките модели во образувањето на личните имиња и да ги коментира.</p>	<p>Вежби: толкување на поимските значења со помош на речници (ономастикони);</p> <p>шематско прикажување на ономастичките дисциплини.</p> <p>Истражување на значењата на топонимите со помош на стари запишани текстови;</p> <p>Дебата: Личните имиња и презимиња – некогаш и денес.</p>	
--	----------	--	--	--

Практично-професионална комуникација				
Говор		-ги користи различните видови функционални стилови;	Вежби во самостоен настап и настап пред поширок аудиториум.	Со подрачјето јазик, со странски јазик
Коментар		-ја приспособува интерпретацијата според различните функционални стилови;	Интерпретација на прочитан текст (литературен, публицистички, административен).	
Есеј		-изнесува сопствен став за познат значаен настан;	Давање коментар (усно или писмено) со користење на факти и логички аргументи.	
Рецензија		-пишува есеј на теми блиски со структурата;	Пишување на есеј на слободни и дадени теми со почитување на јазична коректност и структурата на есејот.	
		-споредува различни типови рецензии според функционалните стилови;	Пишување рецензии за стилските особености на литературен, публици-стички, административен текст.	

Подрачје: ЛИТЕРАТУРА (49)

***Во вкупниот број часови влегуваат и часовите за повторување**

Области и содржини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација
<p>Современа македонска литература</p> <p>Матеја Матовски</p> <p>Гане Тодоровски</p> <p>Димитар Солев</p>	<p align="center">28</p>	<p>Ги коментира основните белези на современата македонска литература.</p> <p>– ги наведува био-библиографските податоци за авторот;</p> <p>– го објаснува местото на М. Матовски во македонската современа поезија („Дождови“);</p> <p>– ги наведува био-библиографските податоци за авторот;</p> <p>– ги споредува видовите творештво на Гане Тодоровски;</p> <p>– ги регистрира основните мотиви во неговите поетски книги.</p> <p>– ги наведува био-библиографските податоци за авторот;</p> <p>– ја коментира улогата на Д. Солев во судирот на реалистите и модерните од педесеттите години („Quo vadis scriptor?“);</p> <p>– ги споредува белезите на раскажувачкото творештво на Солев („Зима на слободата“, „Зора на аголот“);</p>	<p>Текстови. Визуелен материјал.</p> <p>Текстови за творештвото на М. Матовски. Песни од неговата поезија од различните етапи од творештвото.</p> <p>Текстови за творештвото на Г. Тодоровски. Извадоци од различните жанрови од творештвото на Г. Тодоровски.</p> <p>Извадоци од полемиката на Д. Солев и Д. Митрев од педесеттите години. Дебати за ставовите во полемиката. Извадоци од романите на Солев.</p>	<p>Внатрешна корелација (јазик, историја на литературата и теорија на литературата)</p>

Анте Поповски		<ul style="list-style-type: none"> – ги наведува био-библиографските податоци за авторот; – ги препознава мотивите во поезијата на А. Поповски; 	Текстови. Аудиозаписи од поезијата на А.Поповски.	
Петре М. Андреевски		<ul style="list-style-type: none"> – ги наведува био-библиографските податоци за авторот; – ги споредува жанровите во творештвото на П.М.Андреевски (лирика, расказ, роман, поезија за деца); – го интерпретира романот „Пиреј“. 	Текстови за творештвото на П.М.Андреевски. Аудиозаписи од неговата поезија. Извадоци од прозните текстови.	
Ташко Георгиевски		<ul style="list-style-type: none"> – ги наведува био-библиографските податоци за авторот; – ја коментира егејската тема во творештвото на Т. Георгиевски како варијација на патриотизмот во литературата; – го интерпретира романот „Црно семе“. 	Текстови за творештвото на Т.Георгиевски. Визуелен материјал. Извадоци од романите на Георгиевски.	
Живко Чинго		<ul style="list-style-type: none"> – ги наведува био-библиографските податоци за авторот; – го дефинира местото на Ж.Чинго во македонската литература; – ги коментира белезите на неговото специфично раскажувачко писмо; – ја интерпретира „Големата вода“. 	Текстови за творештвото на Ж.Чинго. Визуелен материјал. Посета на театарска претстава (по можност) или следење на видеозапис. Извадоци од текстовите на Чинго.	

<p>Коле Чашуле Томе Арсовски Горан Стефановски</p> <p>Блаже Конески Ацо Шопов Радован Павловски</p>		<p>– ја претставува драмата како род; -го коментира историјатот на македонската драма; – ги наведува био-библиографските податоци за авторот; – ги продуцира најважните појави во драмската литература од 19 век до денес, релевантни за востановување на жанрот; – ги интерпретира драмските текстови: „Црнила“, „Парадоксот на Диоген“ и „Диво месо“ како парадигматични за историјата на македонската драмска литература;</p> <p>-интерпретира одделни песни и ги коментира опусите и белезите на лириката на Конески, Шопов, Павловски со нивниот специфичен влог во историјата на овој литературен род.</p>	<p>Текстови за творештвото на драмските писатели. Извадоци од нивните драми. Заедничко следење на видеоснимка од драмите. Дискусија за драмските текстови, по можност – споредба на текстот со видената претстава</p> <p>Текстови, визуелен материјал; театарски критики и текстови кои го опишуваат драмскиот текст; интервјуа.</p> <p>Одделни поетски збирки, антологиски избори; интерпретации на глобалните опуси и на одделните песни; автопоетички текстови, интервјуа на авторите („Разговри со Конески“ – Цане Андреевски и сл.); визуелен материјал. Дискусии и дебати за современите, тековни појави во лириката. (По избор, вклучување и др. поети, надвор од овој список.)</p>	
<p>Светска литература</p> <p>Семјуел Бекет</p>	<p>15</p>	<p>– ги наведува основните био-библиографски податоци за Бекет; – го интерпретира драмскиот текст</p>	<p>Текстови. Визуелен материјал. Посета на театарска претстава (по можност).</p>	

<p>Антон Павлович Чехов</p>	<p>„Чекајќи го Годо“ од аспект на театарот на апсурдот; – го споредува текстот со класичната драмска постапка; – го коментира односот кон драмското дејство.</p> <p>– ги усвојува основните био-библиографски податоци за Чехов; - да ја анализира спецификата на раскажувачката работилница на Чехов; – ги користи претходните знаења за Чехов („Вујко Вања“) во коментарот на неговото творештво.</p>	<p>Текстови од Чехов; фотографии, факсимили и друг визуелен материјал.</p>	
<p>Михаил Шолохов</p>	<p>– ги наведува био-библиографските податоци за авторот; – го коментира творештвото на Шолохов во рамките на руската социјалистичка литература и како литература со универзални вредности; – го интерпретира расказот „Судбината на човекот“;</p>	<p>Текстови за творештвото на Шолохов. Извадоци од текстови на Шолохов.</p>	
<p>Албер Ками</p>	<p>– ги наведува био-библиографските податоци за авторот; – го интерпретира романот „Странецот“.</p>	<p>Текстови за творештвото на Ками. Извадоци од текстовите на Ками за драмата и театарот.</p>	

Лектира:

1. П.М.Андреевски „Дениција“
2. В. Урошевиќ –Избор поезија
3. Франц Кафка „Процес“;
4. Избор од македонскиот расказ
- 5.Избор од најновата македонска лирика
6. Избор од светската лирика

Напомена: Списокот на лектирните дела за домашно читање е изготвен според естетскиот и литературно – историскиот аспект при што е водено сметка за жанровскиот и идејно-теоретскиот барања на наставната програма.

4.3. Наставни методи и активности за учење

За реализација на програмските содржини ќе се применуваат монолошката, дијалошката, текст методата и современата наставна технологија, како единство на интеракцијата помеѓу наставникот и ученикот и наставната содржина, формите, методите и средствата за да се постигнат целите на предметот.

Покрај основните традиционални методи ќе се применуваат и методите за активно учење преку кои ќе се развива и усовршува читањето и пишувањето и критичкото размислување со што ќе се развива свеста и желбата за континуирано учење.

По давањето на информациите за определена содржина, со примена на современа наставна технологија, од учениците ќе се бара истите да ги толкуваат со примена на формите за усно и писмено изразување и притоа ќе реконструираат, анализираат и синтетизираат и практично да ги применуваат здобиените знаења. Прашањата секогаш ќе бидат во функција на поттикнување и на различни видови мислења и на ставови со различна сложеност. По поставените прашања за добиените информации нема да се бара само нивното препознавање и репродукција на меморираното (основното ниво според Блумовата таксономија), туку ќе се бара искажување најразлични судови, мислења и ќе се бара откривање на заемните врски помеѓу идеите, фактите и нивните вредности.

АКТИВНОСТИ НА НАСТАВНИКОТ

Наставникот е одговорен за организацијата и реализацијата на наставниот процес. Тој е задолжен да ја испланира наставата глобално, тематски и оперативно (фондот на часовите и нивната распределба дозволува креативност и еластичност на наставникот во реализацијата на целите). Наставникот е должен континуирано да се надградува и да ги следи новините од сопствената стручна област (лингвистика, наука за литературата, методика), како и да изготви инструменти за вреднување, пред сè, на сопствената работа, по што ќе биде подготвен за оценување на знаењата на своите ученици.

Наставникот треба да ги оспособи учениците за успешно полагање државна матура, училишна матура или завршен испит.

АКТИВНОСТИ НА УЧЕНИКОТ

Ученикот треба да биде поттикнат на континуирано активно следење на наставата со активно слушање кое подразбира негова реакција со соодветно поставени прашања, одговори и коментари во врска со наставните содржини. Ученикот треба со претходна подготовка да ја следи наставата. Наставникот го поттикнува читањето како основна активност за усвојување нови содржини, но и како критичко читање при кое ученикот се обидува својот личен став да го изрази, да го аргументира и да го брани со помош на усвоените алатки за дескрипција на текст. Ученикот преку активноста пишување усвојува определени знаења, умеења и способности, темелни за неговиот иден живот. Сите претходно споменати активности треба да бидат применливи при полагањето државна матура, училишна матура или завршен испит.

4.4. Организација и реализација на наставата

Во четвртта година се работат при задолжителни писмени работи за кои се испланирани 9 наставни часа (за техничка подготовка, изведба и поправка).

Предметот македонски јазик и литература подразбира поделба на часовите за усвојување нови наставни содржини од областа на јазикот и литературата, како и една третина од часовите (ориентационо 15+15) за реализирање на функционалните цели на обете подрачја, со акцент врз самостојната работа на учениците (кои ги подразбираат знаењата, умеењата и способностите дефинирани во општите, функционалните и во одделните цели на подрачјата).

4.5. Наставни средства и помагала

Реализацијата на програмата подразбира солидна библиотека, медиотека, графички помагала, компјутерска техника и сл.

4.5.1. Наставни средства: според Стандардот за простор, опрема и наставни средства.

4.5.2. Учебници и учебни помагала за учениците:

- учебник по македонски јазик и литература кој е одобрен од Министерството за образование и наука;
- прирачници за литературно-теоретски теми;
- избор со задолжителни текстови, филмови, ЦД.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Вреднувањето на резултатите е задолжително и се одвива според познатите законски норми. Напредувањето и оценувањето на учениците постојано се следи и се врши континуирано во текот на наставата, со обид на учениците оценувањето да им ја покаже реалната состојба на нивните знаења со што ќе се стимулираат за нивно перманентно продлабочување.

Усниот инструментариум се состои од одговори на прашања, поставување (ученички) прашања, самостојно изложување на доживувања и сфаќања, ставови и судови.

Пишуваниот инструментариум ќе претпочита писмени работи, објективни тестови на знаења, тестови на способности, особено на самостојни ученички текстови (есеј) во кои учениците ќе ги применуваат наученото низ сопствениот, индивидуален израз.

Оценувањето се врши по определена тема, во текот на тримесечјето, полугодieto и на крајот на годината.

За учениците кои покажуваат вонреден интерес и успех задолжително се организира додатна настава.

За учениците кои не ги усвојуваат во задоволителна мера знаењата, задолжително се организира дополнителна настава.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВАТА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Покрај условите пропишани во Законот за средно образование наставникот како:

– предавач: соопштува информации, формулира проблеми, дефинира, објаснува, демонстрира, прави врски меѓу поимите, го иницира важно и универзално;

– организатор на наставата: планира активности, иницира, формулира прашања, го определува времетраењето на активностите;

– партнер во педагошката комуникација: дава мислење, иницира дијалог, мотивира, иницира, иницира, насочува дискусија, прави корелација со знаењата од областта на другите предмет;

– оценувач: објективно ги вреднува активностите на ученикот во областта на знаењето, како и на однесувањето на ученикот.

6.2. Стандарди за наставниот кадар

Сџудиски г̃рупи на Филолошки (п̃орано Филозофски) факултет- наставна насока:

1. Македонски јазик и книжевност или Македонски јазик и македонска книжевност – наставна насока; или Македонски јазик, српски јазик и книжевност – наставна насока;
2. Македонска книжевност и јужнословенски книжевности со македонски јазик како втор главен предмет (поранешната група Историја на книжевностите на народите на СФРЈ – наставна насока);
3. Општа и компаративна книжевност – наставна насока (според програмата до 1993 година).

6.3. Стандард за простор и опрема

Наставата се организира во училница или во кабинет, а по исклучок се проследува со придружни активности кои го менуваат местото на реализацијата (институции на културата, научни институции, природен амбиент и др.).

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: февруари 2007 година

7.2. Состав на работната група:

1. Мито Стефаноски, советник, раководител, Биро за развој на образованието, ПЕ - Тетово
2. Проф. д-р Димитар Пандев, професор, член, Филолошки факултет - Скопје
3. Проф. д-р Јадранка Владова, професор, член, Филолошки факултет - Скопје
4. М-р Благоја Трајковски, самостоен педагошки советник, член, Биро за развој на образованието – Велес
5. Маја Перовска, професор, член, ДСУ”Моша Пијаде” - Тетово

7.3. Датум на иновирање на наставната програма: јуни 2008 година

7.4. Состав на работната група:

1. Нада Николовска, советник, Биро за развој на образованието- Скопје
2. Мито Стефаноски, советник, Биро за развој на образованието, ПЕ - Тетово
3. Блага Панева, раководител на одделение, Биро за развој на образованието- Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА ПРОГРАМАТА

Датум на започнување: 1.9.2009 година

9. РЕШЕНИЕ И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по македонски јазик и литература за четврта година за сите струки на средно стручно образование.

ја донесе

Министер

на ден _____

